

Sara pe Deal

Sara pe deal buciumul suna cu jale, Turmele-l urc, stele le scapara-n cale, Apele plang, clar izvorand din fantane, Sub un salcam, draga, m-astepti tu pe mine.

Luna pe cer trece-asa sfanta si clara, Ochii tai mari cauta-n frunza cea rara, Stelele nasc umezi pe bolta senina, Pieptul de dor, fruntea de ganduri ti-e plina.

Nourii curg, raze-a lor siruri despica, Stresine vechi casele-n luna ridica, Scartaie-n vant cumpana de la fantana, Valea-i in fum, fluiera murmura-n stana.

si osteniti oameni cu coasa-n spinare Vin de la camp, toaca rasuna mai tare, Clopotul vechi imple cu glasul lui sara, Sufletul meu arde-n iubire ca para.

Ah! in curand satul in vale-amuteste, Ah! in curand pasu-mi spre tine grabeste Langa salcam stavom noi noaptea intreaga, Ore intregi spune-ti-voi cat imi esti draga!

Ne-om razima capetele unul de altul si surazand vom adormi sub inaltul, Vechiul salcam. - Astfel de noapte bogata Cine pe ea n-ar da viata lui toata?

In forma ei definitiva, asa cum am reprodus-o si noi, poezia a aparut mai intai in Convorbiri literare din iulie 1885. Rascolind prin vechile-i caiete, poate si la indemnul prietenilor, intr-un moment de remisiune a bolii, Eminescu oferea publicitatii un poem de o mare frumusetate si perfectiune, cu toate ca, asa cum arata manuscrisele, el era numai un fragment dintr-o compunere schitata inca din 1872, intitulata Eco, ramasa inedita, In orice caz, Maiorescu nu o cunostea in 1883, cand intocmea editia princeps. La randul sau, Eco avea un punct de plecare intr-un bruion mult mai vechi, intitulat Ondina, din 1866. Aceasta a facut pe multi eminescologi, in frunte cu Perpessicius, sa indice ca punct de plecare al inspiratiei poetului iubirea copilaresc-juvenila a lui Eminescu pentru misterioasa fata a padurarului de la Ipotesti, moarta la o varsta de tot tanara, un alt document pledand in acest sens fiind si poezia Mortua est, publicata in 1871, la 21 de ani.

Oricum, in manuscrisele eminesciene s-au mai descoperit doua variante la Sara pe deal, extrem de interesante ca instrumente de comparatie, revelatoare cat priveste travaliul asupra cuvintului, "lupta dreapta" prin care artistul incerca Sa atinga perfectiunea absoluta. Iata doar cateva exemple: versul 2 din strofa 1 suna, in varianta A, in felul acesta: "Turme cobor stele li iese in cale"; vs. 3 din aceeaasi strofa era: "Apele plang cercuri tasnind din fantane"; vs. 1 si 2 din str. III aveau aceasta infatisare: "Stelele curg - raze din ele lin pica / Casele vechi stresina-n luna ridica"; iar cel de al patrulea: "Valea-i in fum - cainele latra la stana" etc. Exemplele pot fi inmultite. Am dat cateva spre a se vedea cum forma definitiva este de fiecare data optima, sub raport muzical, in primul rand. De alta parte, este cazul sa mai observam ca cele doua variante anterioare (A si B) erau mai lungi cu doua strofe, in final, fata de varianta definitiva. Iata-le reproduse dupa varianta B:

Te-i razima dulce copil de-al meu umar si fir cu fir paru-ti aurit am sa-l numar; Ap-am sa beau din a ta gura-frumsete Dulci sarutari din ai tai ochi de blandete.

Imbratisati noi vom sede la tulpina, Fruntea-mi in foc, pe-ai tai sani se inclina
Ce-alaturi cresc dulci si rotunzi ca si rodii, Stelele-n cer misca auritele zodii.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Acum devine limpede ca senzualismul destul de crud ("sa beau... dulci sarutari", "ai tai sani..., cresc dulci ca si rodii" etc), desi contrapunctat inca de aici prin miscarea astrelor de pe firmament ("Stelele-n cer misca auritele zodii"), se transforma in hieratism erotic pur, simplificat la modul sublim: "Ne-om razima capetele-unul de altul/ si surazand vom adormi sub inaltul/ Vechiul salcam".

Este aici, exprimata in cuvinte, icoana-emblema a iubirii celei mai pure (desi nu neaparat spiritualizata mistic), din cate cunoastem in poezia romaneasca. Cadrul tabloului il constituie idilicul vesperal, bucolicul-rustic si ancestral mioritic: turmele urcand dealul la apusul soarelui, stelele si luna, apele susurand in fantane, acompaniind miscarile omenesti: intoarcerea de la muncile campului, scartaitul cumpenei de la fantana, fumul de la vetre, toaca de la biserica, clopotul, fluierile murmurand la stana, fruntea plina de ganduri si pieptul arzand de dor al celor care se iubesc. Poezia vesperalului rustic am mai intalnit-o, magistral realizata, si in Sburatorul lui Heliade, peste care ochiul lui Eminescu a intarziat, fara doar si poate. O vom mai intalni in Noaptea de vara a lui Cosbuc, ca si, mai in general, in extraordinarul vers al lui Lucian Blaga: "Eu cred ca vesnicia s-a nascut la sat". Nicaieri insa sentimentul eternului omenesc nu ni se pare mai frumos si mai deplin exprimat ca in Sara pe deal.

Sa incercam a descifra cateva din secretele inimitabilei, misterioasei arte eminesciene:

Sara pe deal este o compunere poetica prin excelenta muzicala. Tonul cel dintai il da, credem, cuvântul buciul, un dactil: bu-ciu-mul (), pus la inceputul distihului al doilea, inainte de cezura bine marcata:

Sa-ra-pe-deal// bu-ciu-mul / su-na-cu/ ja-le. De la aceasta schema prozodica: coriambul din primul distih, succedat de dactilul principal, de un al doilea dactil si un troheu (care insa poate forma cu dactilul imediat precedent un alt coriamb) intreaga compunere nu se abate. Coriambul din primul distih -surprinzator de asemanator cu motivul muzical pivot din Simfonia a V-a beethoveniana (a Destinuii:) - urmat de dactilul de dupa cezura da intregul ax melodic al poemului:

"Sara pe deal// buciul..."

"Turmele-l urc//stelele..."

"Apele plang,// clar izvo-..." . "Luna pe cer// trece-asa..."

"Sub un salcam// draga..."

"Nourii curg//raze-a lor..." etc.

pana la primul distih al celui de-al treilea vers din strofa ultima, introdus prin "rejet": "si surazand/ vom adormi sub inaltul,/ Vechiul salcam"//, unde cezura, anuntand finalul, este mai larga decat in toate celelalte 5 locuri precedente, terminata fiind pe vocala cea mai inchisa: "sal-cam".

Pastoralul, mioriticul "buciumul", da o sonoritate joasa, profunda, murmuitoare, datorita repetarii vocalei u in descrescendo-diminuendo, in acord perfect cu celelalte "sonuri" le inserarii: "apele plang", "nourii curg", "scartaie-n vant", "fluier murmura", "clopotul imple cu glasul lui sara", odata cu vizual-muzicalele: „stele le scapara-n cale", "luna pe cer trece-asa sfanta si clara", "ochii tai mari", "frunza cea rara", "stelele nasc umezi", "casele vechi ridica stresini in luna" (sub lumina

lunii), "valea-i in fum" etc. De un mare efect emotional, specific eminescian, este complementul circumstantial de mod in sintagma "sună cu jale", prin aceeași inefabilă ancorare în autohton, data de imprecizia semantica (de fapt, intraductibilitatea) a cuvântului „jale” care, ca și "dor", sunt atât de frecvente în melosul doinei, dau naștere unei stări lirice anume, de neaflat altundeva decât la Eminescu: tristetea blândă, melancolia vag contemplativă, aspirația către ceva nedefinit, ca spre o transcendență, o dezmarginire în univers al spiritului.

Buciumul, dar și cornul, o altă variantă păduratică a aceluiași instrument muzical (ce-si poate avea sorgintea și în romantismul german, măcar în parte), vor mai apărea de câteva ori în poezia lui Eminescu. Iată câteva citate menite să "traducă" în limbajul poetului național farmecul "dureros de dulce" al Sării pe deal: "Adormi-vom, troieni-va/ Teiul floarea peste noi/ și prin somn auzi-vom bucium/ De la stanele de oi"; "Tânguiosul bucium sună/ L-ascultăm cu-atâtă drag/ Pe când iese dulcea lună/ Dintr-o rariste de fag"; "Peste varfuri trece lună,/ Codru-si bate frunza lin,/ Dintre ramuri de arin/ Melancolic cornul sună.// Mai departe, mai departe,/ Mai încet, tot mai încet,/ Sufletu-mi nemângăiet/ Indulcind cu dor de moarte./ De ce taci, când fermecată/ Inimă-mi spre tine-ntorn? Mai sună-vei, dulce corn,/ Pentru mine vreodată?" etc.

Cum spuneam și cu alt prilej (vezi comentariul la Sburătorul de Ion Heliade Rădulescu), Sără pe deal realizează, prin până marelui poet, starea lirică de... baladă, prin inundarea peisajului rustic în muzică înalțătoare a vespéralului, a momentului, cum ar zice Lucian Blaga, când transcendentul coboară, ceva asemănător cu atât de populară compunere a altui contemporan, originar și el din Moldova de nord, Ciprian Porumbescu.